

U

UBEDA

A l'extrem Sud valencià, en el terme del Pinós (vall de Novelda-Monòver). No en tinc altra notícia que la pron. *ubēda*, oïda en la meua enq. de 1963 (XXXVI, 69.11), i la d'*AlcM* oïda en aquesta zona, com un «llogaret» (segurament conegut per Sanchis Guarner que havia indagat molt i en persona): n'hi ha molts, en efecte, en aquest terme, alguns potser ja més o menys antics d'altres no.

ETIM. En aquestes condicions, impossible fer més que indicar unes pistes, entre les quals no podrem decidir-nos. No és, però, de creure que sigui mala pron. d'un nom castellà, per més que sigui en lloc limítrof, quasi murcià, de *Úbeda*, perquè no s'expli-
cària el canvi d'accent (els proparoxítons han restat fermes en aquelles terres). Admès, doncs, que sigui més o menys antic, no es pot deduir gaire del caràcter de la -b- (labial i no v, ben distingides allí), car si passà per un filtre aràbic, s'hauria tornat bilabial una -v- antiga i fins etimològica. Llavors ja no podríem descartar del tot la possibilitat d'un nom pre-romà, i fins germà del de la ciutat d'*Úbeda* a l'Orient andalús, com demostrà Schuchardt el seu nom ve de la serralada IDUBEDA dels antics (analitzant com ibèric = basc *idu* + *Beda* = *bide* 'carrerada que segueixen els bous i vacades'), el nom i la reducció fonètica pogué ací repetir-se? llavors hauríem de penjar, també a l'àrab (responsable de la conservació de la segona -D-) el desplaçament de l'accent. Supòsit ben atrevit perquè hi puguem creure gaire, sense més indicis locals i documentals. No pensem tampoc en un deriv. d'ALBUS 'blanc', car la -l- no s'hauria vocalitzat en val. ni en mossàrab.

Romànic? caldria imaginar un col·lectiu UVETA de-

rivat d'UVA, que encara que un tal col·le. convé a un arbust o arbre i no a fruits, suposàriem que s'hagués aplicat al cep o planta de vinya (no sé que ho vagi fer altre clàssic que Virgili), no oblidem, però, que a Múrcia anomenen *uva* la «palma de dàtils» (Ga. Soriano, p. 129). La -t- hauria de restar en mossàrab però en rigor també en podria ser responsable l'àrab amb la seva V sonora fortis.

Mossàrab llatí? Potser un derivat de la família de UV- 'humitat' vigorosa en llatí antic: no hi consta un verb *uvere* però sí el freqüentatiu *Uvescere*, i fins el participi *Uvens* (Petroni, en part tan vulgar) etc.; un UVETA 'conjunt de paratges humits o molladius' no és inconcebible, mal sigui postular molt. Menys suposat és partir del vivíssim adjectiu UVĪDUS comú a tots els clàssics, Virgili, també Horaci etc. i cristians (Tertul·lià també en Plaute: Virgili ho diu dels seus pastors xops i del cel plujós, Horaci dels pretorians tips de vinassa, més simple i fundat perquè l'hispanic Columel·la descriu els avantatges agrícoles de la *terra uvida*. Bastaria doncs això, de nou fent l'àrab responsable de l'accentuació i de la -b-, car és normal que el mossàrab hi hagués mantingut la -D-. Resti tot indecís. Perquè hi ha encara una incerta possibilitat aràbiga: del NP 'obàida tan estès (pròpt. dim. de 'abd 'servidor'): si bé la reducció de *ei* a *e*, no ens hi animaria gaire i menys la U->O-.

UF, UFANA

En relació amb l'abstracte *ufana* i font d'*Ufana*, ja citat a l'art. *ufana/ufanos* del *DECat.* VIII, on ja se cita la f. *d'Uf* de Benissalem, però notem que tant Masc. (18A9) com Cor., en l'enq. (XI, 42.5) el que anotaren és *font Ufana sense de* (o sigui a tall d'adj.).